

Jongeren en heemkunde: Want heemkunde is hip!

Juliaan Claerhout-kring uit Wielsbeke: een voorbeeld van intergenerationeel werken

‘Natuurlijk staan wij te popelen om nieuwe medewerkers!’ Het was het eerste wat ik te lezen kreeg toen ik als jonge geschiedenisstudent contact opnam met de Juliaan Claerhout-kring, het heemkundige genootschap van Ooigem, Wielsbeke en Sint-Baafs-Vijve. Ik had enkel wat interesse in de werking getoond, maar als een pitbull sprong het bestuur op mij om mij net niet te verscheuren toen ze mij binnentrokken in de heemkring. Als achtergrond: ik ben een 25-jarige historicus-archivaris, en ik kan mij in het kort omschrijven als plattelander, hardrocker en vrijwilliger. In 2005 werkte ik aan een studie rond het kerkelijke leven van mijn geboortedorp Sint-Baafs-Vijve in het kader van mijn geschiedenisopleiding aan de KULAK (Kortrijk). Toen

ik informatie vroeg aan de plaatselijke heemkring werd ik bijna verplicht om – als ik informatie wilde – ook in het bestuur te komen. Omdat ik meestal een brave jongen ben, ging ik uiteindelijk in op de uitnodiging om een bestuursvergadering bij te wonen. Ik was 19 jaar en ik stond op dat moment bijna met één been in een heemkring. De eerste vergadering vergeet ik nooit. Niet alleen omdat ik mij opeens wel heel erg een snotneus voelde, maar vooral omdat de voorzitter die vergadering ontslag nam. Wat volgde was een chaotische avond, waar zelfs ik even als voorzitter werd voorgedragen. Het angstzweet brak me net niet uit, maar overweldigd was ik zonder meer. Zo erg zelfs dat ik even niet wist of ik wel in het bestuur wilde gaan.

Auteurs en bestuur 2005-2006

Wat daarna volgde, lees je in deze bijdrage die een genuanceerde neerslag vormt van mijn getuigenis in het kader van de workshop 'Jongeren & heemkunde' tijdens de studiedag Heemkunde Actueel in Gent op zaterdag 19 november 2011. In dit artikel pleit ik voor een intergenerationeel bestuur waarbij jongeren en ouderen samen aan de heemkundige kar trekken, en daarmee wil ik deels ingaan tegen het artikel van Rob Bartholomees van de 'Tervuersche Jeugd van Tegenwoordig' in Bladwijzer 3. Ik wil de evolutie van de Wielsbeekse heemkring naar een jonger bestuur en een frissere en modernere heemkundige aanpak hier graag uit de doeken doen aan de hand van drie tijdspannes: 'De praatbarak' (1981-2007), 'Het grote schisma' (2007-2011) en 'De hippe heemkring' (2011-...).

De praatbarak (1981-2007)

De Juliaan Claerhout-kring werd in 1981 opgericht in de nasleep van het 'Jaar van het Dorp' (1978) en dat op initiatief van de Wielsbeekse cultuurraad. De heemkring werd genoemd naar priester-amateurcheoloog Juliaan Claerhout (1859-1929), bijgenaamd 'de pastoor met de spade'. Toen waren bijna alle bestuursleden ook leden van de cultuurraad. Stilaan kwamen er ook nieuwe bestuursleden bij en lanceerde men de driemaandelijke Leiesprokkels, kleine heemkundige tijdschriftjes. In 1989 werden de tijdrovende tijdschriftjes vervangen door het tweejaarlijkse Leiesprokkels-Jaarboek waarvan het 12de in oktober 2012 verschijnt. De heemkring kende al bij al een vrij succesvolle geschiedenis, maar nam pas echt een vlucht voorwaarts eind de jaren '90 toen twee jonge(re) mensen (Monique Claerhout en Michaël Delange) zich engageerden voor de heemkring. Zij zouden zich vooral toespitsen op de Leiesprokkels-Jaarboeken. Ikzelf werd in 2005 in de heemkring getrokken, maar had direct duidelijk gemaakt dat ik eerst even wilde komen 'kijken' vooraleer een definitieve beslissing te nemen. Net zoals veel andere nieuwe (en vooral jonge) vrijwilligers wilde ik eerst even de kat uit de boom kijken alvorens concrete engagementen aan te gaan.

In 2005 bestond het bestuur uit voornamelijk oudere bestuursleden, met – los van mezelf – dus nog twee jongere bestuursleden. Er zaten – mezelf meegerekend – twee historici in het bestuur, de andere

bestuursleden waren amateurhistorici. Eigenlijk dus best wel een scheeftekening op het vlak van academische onderzoeksmethoden, maar ook op het vlak van jonge en vrouwelijke bestuursleden. Het bestuur was zo opgedeeld dat alle bestuursleden, zo'n 15 in totaal, over alles konden beslissen. Er was dus een soort 'algemeen bestuur'. Het aantal bestuursleden steeg ook exponentieel: wie auteur was, werd automatisch ook bestuurslid. Redactievergaderingen bestonden niet als dusdanig, alles gebeurde in de gewone bestuursvergadering. Wat volgde waren ellenlange discussies over artikels, maar vooral ook over punten en komma's, over verschillende interpretaties, over oude vetes, enz. Een doorsnee bestuursvergadering was vaak meer een praatbarak van verzamelaars dan wel een bestuur van een vereniging. Gevolg: vergaderingen van minstens 3 uur met eindeloze discussies. Iedereen hoorde sowieso alles wat de heemkring aanbelangde, maar er was geen grote betrokkenheid omdat er gewoon geen structuur in zat. Ik neem het nu niemand kwalijk, want de situatie was gewoon organisch zo gegroeid met de forse uitbreiding van het aantal bestuursleden. Toen was ik minder enthousiast.

Want wat gebeurt er? Ik was jong, een beetje wild, tamelijk enthousiast. Mijn engagement was echt ingegeven door een grote interesse in de geschiedenis van mijn dorp, maar vooral ook door een publieksgerichte insteek om die geschiedenis voor een breder publiek te ontsluiten. Ik wilde met de heemkring vooruit, nieuwe wegen inslaan, maar dat kon niet. Er was bijna geen bewegingsruimte. De voorzitter zei mij zelfs expliciet niet zo hard van stapel te lopen. Frustratie loerde echt om de hoek, want ik voelde mij een beetje overbodig. De heemkring was – los van de Leiesprokkels-Jaarboeken en een erfgoedactiviteit – helemaal niet publieksgericht. Het logische gevolg van die verschillende verwachtingen was dat ik mijn betrokkenheid sterk in vraag stelde en de heemkring half de rug toekeerde. Door de lange vergaderingen, de grijzere omgeving, de weinige bewegingsruimte had ik – nu weet ik 'te snel' – de conclusie gemaakt dat een heemkring synoniem stond voor stoffig, saai, oubollig. Niets voor mij dus. Niet dat ik hip was, maar ik was nu ook niet echt saai. En al zeker niet grijs.

Het grote schisma! (2007-2011)

Erfgoedwerkgroep 2007: een samenwerkingsverband tussen de heemkring, het Davidsfonds, het André Demedts-huis en de cultuurdienst Wielsbeke

Mijn heemkundige verhaal leek ten einde, maar (gelukkig) wisten de andere jonge bestuursleden mij te overtuigen om toch nog de redactie van Leiesprokkels verder af te werken. De redactieraad was eigenlijk voornamelijk de verzameling van de jonge bestuursleden, waardoor de Leiesprokkels-Jaarboeken fris en modern waren, maar vaak botsten met de rest van de bestuurswerking. In de periode die ik hier schertsend 'het grote schisma' noem, had de Juliaan Claerhout-kring eigenlijk twee 'kampen': enerzijds het algemeen bestuur en anderzijds de redactieraad. Beide kwamen ook steeds meer los van elkaar te staan. Het bestuur besliste nog steeds over alles, al werd Leiesprokkels alleen nog maar ter info op de agenda geplaatst. De redactieraad begon echt haar eigen leven te leiden. De jongeren hokten daar samen en zetten zich een beetje af tegen de oudere bestuursleden. We wilden als jongere echt iets concreets doen, vooruit gaan, in plaats van oeverloos te praten in vergaderingen. Het moest allemaal erg concreet zijn om er onze aandacht bij te houden. De redactieraad bleek de ideale manier voor ons, jongere bestuurs-

leden, om ons heemkundig te ontplooien. Redactievergaderingen verliepen kort, krachtig en vooral ook efficiënt.

Nu wil het toeval dat er toch – in eerste instantie uit respect – ook enkele oudere bestuursleden in de redactieraad zaten. En wat bleek: die vielen eigenlijk wel goed mee en stonden open voor de vernieuwende en vaak ook wat gewaagde voorstellen van de jonge bestuursleden. Door onze wilde plannen af te toetsen aan hun ervaringen kregen we eigenlijk een mooie inhoudelijke en vormelijke samenhang van de Leiesprokkels-Jaarboeken. Het besef groeide eigenlijk steeds meer dat het net die mix van jong en oud, historici en niet-historici en zelfs vrouwen en mannen was die de sterkte van het jaarboek was gaan bepalen. Het zorgde voor een evenwichtige Leiesprokkels met diverse invalshoeken en thema's, die degelijk waren, maar toch fris en modern. En vooral ook verschillende generaties aanspraken. De oudere bestuursleden hadden veel ervaring en wisten gewoon ontzettend veel over de plaatselijke geschiedenis, kennis die wij als jongere bestuursleden gewoon misten. Wij kwamen dan weer met nieuwe,

Affiche Leiesprokkels

meer onderbouwde historische inzichten en vooral ook frissere vormelijke en vooral ook communicatieve ideeën. Ik kwam echt tot de conclusie dat mijn jeugdige Sturm und Drang helemaal niet hoefde te botsen met de oudere bestuursleden. Mijn enthousiasme voor een aparte 'jongerenwerking' waarbij we ons echt buiten de kring plaatsten was getemperd, vooral ook omdat bleek dat intergenerationeel werken een duidelijke meerwaarde voor de redactieraad was. Het was net de mix van de ideeën van jongeren en ouderen die de kracht van de Leiesprokkels-Jaarboeken uitmaakte. Het bleek stilaan tijd om dat intergenerationele beter toe te passen op de volledige heemkring...

Erfgoedfietstocht 2009

De hippe heemkring (2011-...)

Door de redactieraad had ik mijn enthousiasme voor de Juliaan Claerhout-kring teruggevonden. Het begon echt weer te kriebelen om actiever te zijn. Bovendien had ik dankzij mijn professionele loopbaan – ik coördineer o.a. De Nacht van de Geschiedenis voor Davidsfonds Evenementen – ook nieuwe inzichten inzake heemkunde, bestuursstructuren en intergenerationeel werken. Met de komst van twee nieuwe jonge en vrouwelijke bestuursleden (Griet Claerhout en Annelies Vandendriessche) werd overgegaan tot een gewaagde vernieuwing van het bestuur en van de structuur. Daarvoor moest de panische angst om iedereen over alles te informeren opzij gezet worden. Nu, het moet eerlijkheidshalve gezegd: die vernieuwing van de structuur en het bestuur was al langer aan de gang op een spontane, officieuze manier. In februari 2011 werd het allemaal officieel: Monique Claerhout werd de nieuwe, jonge, vrouwelijke voorzitter en ikzelf werd de jonge, mannelijke ondervoorzitter. Het

Voorzitter Monique Claerhout & ondervoorzitter Bert De Smet

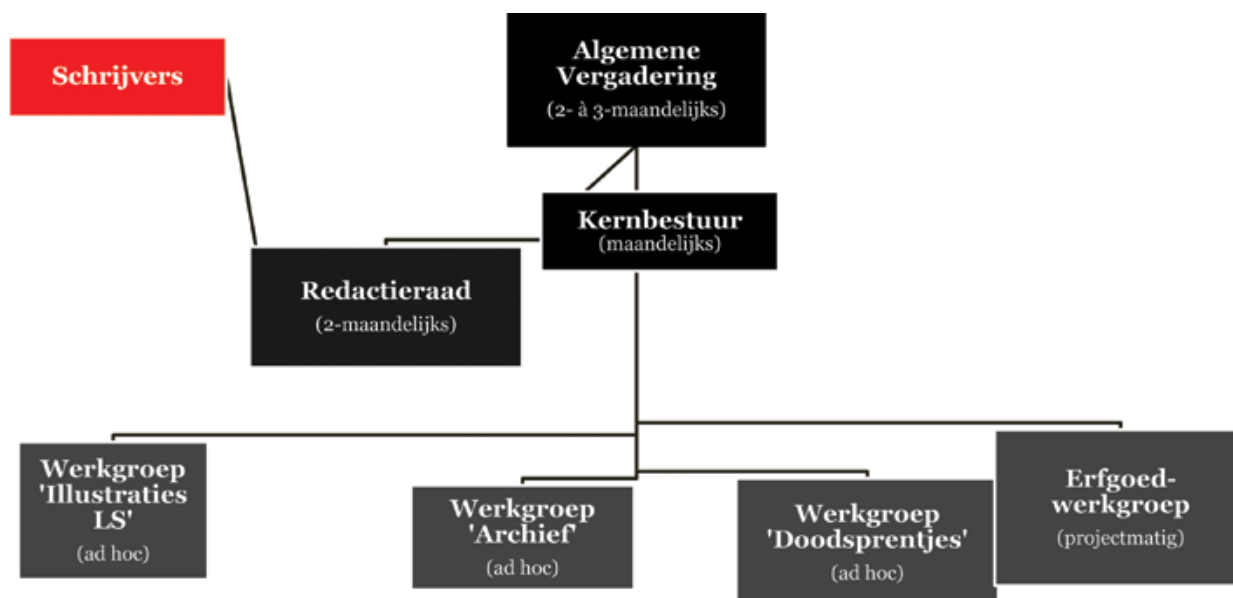
bestuur zelf bestond nu uit een mix van jonge en oude, vrouwelijke en mannelijke bestuursleden. De structuur werd vertakt in verschillende werkgroepen, die ik hieronder graag even wat uitgebreider aan bod laat komen.

Algemene vergadering

De algemene vergadering verenigt alle bestuursleden. Ze beslist alleen over de grote krijtlijnen, zoals bv. de prijs van de jaarboeken, eventuele vergoedingen, aankoop van groot materiaal, publieke standpunten... De vergadering duurt nu nooit langer dan twee uur, behalve als er achteraf nog op iets geklonken moet worden. De algemene vergadering komt twee- à driemaandelijks samen, altijd op zaterdagvoormiddag. Dat tijdstip werd doelbewust geprikt in functie van de drukke weekagenda van de jongere bestuursleden. De korte en efficiënte vergaderingen op een zaterdagvoormiddag zijn een belangrijke troef om jonge en/of nieuwe mensen te overtuigen om eens 'de kat uit de boom te komen kijken' bij een beginnend engagement. Ze kunnen zo stapsgewijs in de heemkring rollen.

Feest van de vrijwilliger

Organigram Heemkring

Kernbestuur

Het kernbestuur kent een zestal bestuursleden: een voorzitter-secretaris, een ondervoorzitter-penningmeester, een redactieverantwoordelijke en drie kernbestuursleden. Het kernbestuur heeft de dagelijkse leiding van de heemkring, neemt dringende beslissingen zelfstandig en voert de grote krijtlijnen uit zoals bepaald door de algemene vergadering. Het kernbestuur verzorgt ook de algemene communicatie en zorgt voor de taakverdeling binnen de heemkring. Maandelijks is er een korte, efficiënte vergadering. Belangrijk is vooral dat het kernbestuur bestaat uit de helft jongeren/historici en de helft ouderen/niet-historici om de ideale mix op het vlak van invalshoeken en achtergronden te verkrijgen in functie van een brede, maar onderbouwde publiekswerking. Binnen het kernbestuur krijgen de jongeren dan ook de kans om daadwerkelijk mee te bouwen aan de Juliaan Claerhout-kring.

Redactieraad

De redactieraad – die al van in de vorige fase een mix tussen jongeren en ouderen was – blijft verder werken zoals hij dat sinds 2007 heeft gedaan. De redactieraad had gediend als geslaagd experiment dat model stond voor de nieuwe intergenerationale structuur van de heemkring.

Verschillende werkgroepen

De Juliaan Claerhout-kring beschikt ook over verschillende werkgroepen, met een typisch ad hoc-karakter. Ze worden immers opgericht in functie van het te verrichten werk. Binnen de werkgroepen is het wel wat moeilijker om intergeneratieel te werken, zeker op het vlak van inventarisatie en archiefwerking. Het zijn vooral de oudere, gepensioneerde bestuursleden die tijd kunnen vrijmaken voor het arbeidsintensieve werk. De jongere bestuursleden hebben vaak geen tijd om dat te doen door een drukker (professionele) agenda. Het komt er dus bij de werkgroepen op neer om de tijdsindeling van de verschillende generaties zo optimaal mogelijk te benutten en in te vullen. Het ad hoc-karakter zorgt voor steeds wisselende samenstellingen binnen de verschillend ontstane werkgroepen.

Schrijvers

Ik maak doelbewust binnen het organigram ook een aparte groep voor de auteurs. De Juliaan Claerhout-kring beschikt over flink wat goede schrijvers die geen bestuurslid zijn, maar ze schrijven wel elk Leiesprokkels-Jaarboek minstens één bijdrage. Ik heb persoonlijk liever tien goede losse schrijvers, dan twintig gewone bestuursleden. Die auteurs zorgen er immers voor dat ons belangrijkste publiekproduct kan blijven bestaan. Want draai of keer het zoals je wil, het jaarboek is de belangrijkste

reden voor onze heemkring om te blijven bestaan. Alleen bestuursleden hebben die in een algemene vergadering willen palaveren, leidt ons terug naar de fase van ‘de praatbarak’. En daar heb ik als jong bestuurslid geen behoefte aan ...

De balans

Na de uitvoerige beschrijving van de nieuwe structuur van de heemkring, is het stilaan tijd om een balans op te stellen. Heeft de vernieuwing zijn vruchten afgeworpen? Of zijn er toch nog veel uitdagingen? De titel van het vorige hoofdstuk laat vermoeden dat de balans eerder positief is. De vernieuwing is nu ongeveer een goed jaar ingezet en de eerste effecten zijn stilaan zichtbaar. Het mag duidelijk zijn dat de mix tussen jongeren en ouderen een meerwaarde heeft. Belangrijk is wel dat er een duidelijke werkomkadering is en dat interactie tussen jongeren en ouderen soms doelgericht bevordert wordt via de verschillende werkgroepen. Het blijft dus wel een constant aandachtspunt voor het kernbestuur. Wat evenwel opvalt is dat de vergaderingen opmerkelijk efficiënter verlopen en dat er ook meer concrete ideeën uitgewerkt worden. Zowel jongere als oudere bestuursleden hebben nu een goede inbreng die ervoor zorgt dat de kring dynamischer van insteek is. Er is ook gewoon een grotere betrokkenheid van de verschillende bestuursleden, die zich via bepaalde werkgroepen kunnen profileren of ontplooiën. Er wordt constant in de bestuurswerking geïnvesteerd, zoals enkele maanden geleden toen alle bestuursleden en auteurs, samen met hun echtgeno(o)t(e) werden uitgenodigd voor een heus vrijwilligersfeest. Met uitzondering van de partners (die de helft betaalden), betaalde de kas van de heemkring het volledige feest.

De grotere betrokkenheid van de jongere bestuursleden zorgde ook voor een modernere en frissere communicatie die onze heemkring bijna hip maakt. Er wordt sterk ingezet op zichtbaarheid en herkenbaarheid van de Juliaan Claerhout-kring en de Leiesprokkels-Jaarboeken, o.a. door het verspreiden van A2-affiches in vierkleurendruk, publiciteitsborden van drie meter breed langs de Wielsbeekse invalswegen en frisse folders, allemaal ontworpen door jonge, beginnende vormgevers die als losse publiciteitsmedewerker bij de heemkring betrokken zijn. Ook de nieuwe sociale media worden niet ge-

Voorbeeld publiciteitsborden heemkring

schuwd, zoals bv. blogs (www.bloggen.be/juliaan-claerhoutkring), Facebook (www.facebook.com/juliaanclaerhoutkring) en sporadisch ook enkele Twitterstapjes via mijn persoonlijk profiel (@bertds-met). Een apart heemkringprofiel is misschien iets voor de nabije toekomst. De communicatie met de pers gebeurt steeds via de jonge en liefst ook vrouwelijke bestuursleden van de heemkring om komaf te maken met het cliché van de ‘heemkring als oudemannenclubje’. De Juliaan Claerhout-kring wil zich zoveel mogelijk profileren als een eigentijdse, hippe heemkring. Zonder afbreuk te doen aan de inhoudelijke kwaliteit uiteraard!

Door die frissere communicatie en jongere en/of vrouwelijke ‘ambassadeurs’ heeft de Juliaan Claerhout-kring nu een aantrekkelijker imago dat ook dertigers aanspreekt. Zeker nadat we op het vrijwilligersfeest een volledig nieuwe huisstijl met nieuw logo presenteerden. Het logo werd ontworpen door een jonge vormgever die de heemkring op een frisse en moderne manier benaderd heeft. Het logo stelt de nieuw te schrijven bladzijden van de geschiedenis (de wortels) van de drie deelgemeenten voor. Het blauw verwijst naar het belang van de drie ‘rivieren’ van Groot-Wielsbeke: Leie, Mandel en kanaal Ooigem-Roeselare. De intensieve pers- en publiekswerking zorgt ervoor dat mensen

LEIESPROKKELS - JAARBOEKEN

– in tegenstelling tot vroeger – ook zelf spontaan de weg naar de heemkring vinden met vragen en/of suggesties. Ze ervaren de heemkring steeds meer als een ‘jonge’ en vooral frisse en eigentijdse erfgoedvereniging.

Het gevolg van de intensieve pers- en publiekswerking heeft er ook voor gezorgd dat er van het laatste Leiesprokkels-Jaarboek (2009-2010) meer dan 500 exemplaren verkocht zijn, waar we bij de vorige jaarboeken bleven steken op 350 à 400 stuks. Voor een plattelandskring is 550 exemplaren een uitstekend resultaat, zeker als blijkt dat een derde van de kopers van buiten de gemeente komt. Steeds meer mensen verlaten het geboortedorp, maar willen na verloop van tijd toch teruggrijpen naar de Heimat. Vandaar ook dat we met de heemkring sterk inzetten op het verzamelen van (digitale) adressen zodat we die kopers ook blijvend kunnen informeren. Als vervolg op de succesvolle jaarboeken werd in 2011 ook een nieuw fotoboekje gelanceerd, waarvan op een maand tijd meer dan 100 exemplaren werden verkocht. Nog voor ze goed en wel aangekondigd waren, waren ze uitgeput. Heemkunde lijkt dus echt wel hip te zijn in Wielsbeke. Het feit dat we vanuit de heemkring de laatste jaren sterk hebben ingezet – net door die jonge bestuursleden – op publiekswerking, speelt hierbij zeker een rol. Zo verleenden we onder meer onze medewerking aan een nieuwe toeristische route (De vlaskoorde), lieten we de grafsteen van ridder de Crombrugghe (belangrijke adellijke familie van Wielsbeke uit de 17de eeuw) beschermen, gaven we adviezen in het kader van de renovatie van de parochiezaal en een ontmoetingscentrum (met aandacht voor cultuurhistorische aspecten, o.a. authentiek glas-in-lood-

Nieuw fotoboekje Juliaan Claerhout-kring

De laatste zaken op orde brengen in het André Demedtsmuseum

raam) en waren we voortrekker bij de vernieuwing van het André Demedtsmuseum in Sint-Baafs-Vijve (zie ook bladwijzer 1). Op die manier wil de Juliaan Claerhout-kring echt een dynamische indruk nalaten op het brede publiek.

Uitdagingen

Is het bij de Juliaan Claerhout-kring dan allemaal rozengeur en maneschijn? Absoluut niet. We kampen met een paar belangrijke uitdagingen waar we de komende jaren grondig werk van moeten maken. Ondanks ons hippe imago hebben we nog steeds te weinig instroom van nieuwe vrijwilligers, niet alleen jongeren. Dat het hier om een breder socio-cultureel vrijwilligersprobleem gaat, staat als een paal boven water. Maar dat betekent niet dat we ons in zelfbeklag moeten wentelen, er moet wel degelijk (en dringend) gehandeld worden om die nieuwe instroom te verzekeren. Een werkpunt voor 2012 dus. We hebben echter wel een sterke instroom van nieuwe auteurs. Zij worden dan wel geen bestuurslid, maar zorgen wel voor het voortbestaan van ons jaarboek. Niet onbelangrijk. Een tweede belangrijke uitdaging is om nog meer jongere mensen te betrekken bij het heemkundig verhaal, ook als koper of deelnemer. Publieksgerichte erfgoedactiviteiten blijken gemakkelijker jongere mensen aan te trekken, vaak ook gezinnen. Zo organiseerden we een tweetal jaar geleden een erfgoedactiviteit rond plaatselijke volksverhalen, met o.a. een kinderzoektocht. Meer dan 400 mensen waren aanwezig, de meerderheid van hen jonge gezinnen. Maar het probleem daarbij is dat het organiseren van die erfgoedactiviteiten veel te arbeidsintensief is in vergelijking met het aantal ac-

tieve bestuursleden waarover we beschikken. Een derde belangrijke uitdaging is dat er nog steeds een betere wisselwerking tussen jongere en oudere bestuursleden en tussen historici en niet-historici nodig is. Het blijft een constant en arbeidsintensief werkpunt.

Er is dus zeker nog werk aan de winkel om de Juliaan Claerhout-kring nog beter en aantrekkelijker te maken. Maar het mag duidelijk zijn: heemkunde is terug hip in Wielsbeke. En dat bewijs werd op 9 juli 2011 bewezen toen onze heemkring de Juliaan Claerhout-prijs, de cultuurtrofee van de Wielsbeekse cultuurraad, in ontvangst mocht nemen. De motivatie: de Juliaan Claerhout-kring ontsluit op een frisse en aantrekkelijke manier de geschiedenis van Groot-Wielsbeke voor een breed publiek en werkt daarbij drempelverlagend. Bovendien mengt

de Juliaan Claerhout-kring zich in het publieke erfgoeddebat van de gemeente en zorgt zij ervoor dat er ook daadwerkelijk stappen in functie van de bewaring van het Wielsbeekse erfgoed worden genomen. Laureaat worden van de Juliaan Claerhout-prijs was een belangrijke erkenning en waardering van het harde werk van de laatste 30 jaar en de recente vernieuwing van de heemkring. En daar zijn we terecht trots op.

Bert De Smet
Ondervoorzitter-penningmeester
Juliaan Claerhout-kring Wielsbeke

Juliaan Claerhout-kring wint Juliaan Claerhout-prijs